

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Conciones R.P. Ludovici Bourdaloue è Societate Jesu

Habitaë per Adventum Coram Christianissimo Rege Ludovico XIV.

Bourdaloue, Louis

Augustae Vindel. & Dilingae, 1716

VD18 80038840

In Dominica Prima Adventus Concio. De Judicio extremo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68973](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68973)

IN
 DOMINICA
 PRIM A
 ADVENTUS
 CONCIO,

De Iudicio extremo.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate. *Luc. 21.*

REX CHRISTIANISSIME.

ADMODUM scitè notavit Gregorius Naziancenus, Majestatis nomen nunquam in Evangelio Christo tribui, nisi cum de summâ illâ & formidolosâ die agitur, qua die eundem Christum sessurum iudicem fides docet. Et animadversione valde dignum est, inquit Hieronymus, Deum hominem factum, qui tot nominibus Rex erat,

erat, non nisi semel & iterum titulum hunc insignem sibi assumplisse. Primum quidem coram Pilato, hoc est, inter acerbissima propinquæ necis exordia; ibi enim, quemadmodum discipulis ipse suis significaverat haud multò ante, hominum judicium jam auspicabatur. *Nunc judicium Joann. 12. est mundi.* Tum in ipsius judicii, quæ apud Matthæum extat, descriptione, ubi non sese alia quàm Regis appellatione designat; quia nimirum acceptam à Patre in mortales omnes potestatem tunc temporis planè exeret ostendèturque: *Tunc dicet Rex Matth. 25. his qui à dextris erunt.*

Et verò Regum propriè ac Principium est; judicia exercere, nec regia Majestas unquam augustior, quàm cum sedet pro tribunali; longè venetabilior, cum illius est; qui diadematis splendore sapientiam addit planè Regiam; qui egregius suorum æstimator; eximias cujusque virtutes æqua lance suspendit, qui supplicia flagitiis, soli virtuti præmia proposita habet, injustitiæ non solum & oppressionis vindex, sed & justitiæ ipsius rigidus censor, forensibus vitiis persecandis, jurisque civilis disciplinæ constituendæ haud segniter intentus; cujus ad solium pater accessus etiam infimis; qui privatorum querelis patientem autem dum commodat, judices hac via & magistratus in officio continet;
deni-

denique qui, ut dignitate cunctis antestat, nihil habet prius, quàm ut cunctis æquabilem teneat juris rationem. Quæ enim divini judicii species ac forma clarior, quod illius argumentum certius usquam atque expressius existat?

At enim, Rex Christianissime, si Regum hoc proprium est, ut in subiectos sibi populos judicia pronuntient, non minus constat, Dei proprium hoc esse, ut in Regum ipsorum facta inquirat, & animadvertat per quàm severè, atque ut supremi domini prærogativa quædam est, à Deo solo judicari posse, ita supremæ, quatenus Deus in homines obtinet, potestatis insigne est argumentum, ut solus Regum omnium Judex & habeatur & sit. Id ipsum in Sacris passim literis ipse significat; ac quamvis nulla non hominum conditio summi Judicis Christi tribunal vereri & formidare debeat, Regibus tamen præcipuam illius formidinem, quasi deditâ operâ, proponere videtur. *Terribili apud Reges terra.*

Ps. 75.

De eo judicio, Rex Christianissime, ad quod Reges juxtâ ac populi nullo discrimine vocandi, verba mihi sunt hodiernâ die faciendâ. Quod argumentum Paulus Apostolus coram ethnicis ipsis cùm tractaret, tam vividam adhibuisse traditur, tamque vehementem, orationem ut pavore subitò percussis, conturbatis, defixis,

fac.

facrum oratorem, cum verborum fulmina sustinere ultra non possent, à se dimitterent. *Disputante illo de justitiâ & castitate, & de judicio futuro, tremefactus Felix respondit: quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te.* Non sum equidem cælesti illo succensus ardore, nec vividâ illâ eloquentiâ, qua Paulus olim, instructus. Atenim illud me non parum reficit ac sustentat, quòd dicendum mihi est apud Regem Christianum, imò apud Regem maximè Christianum; apud Regem docilem ad Evangelica dogmata; nec paratum minus ad uberes ex ijs fructus capiendos, quàm ad ea pronis auribus admittenda. Quapropter Evangelici muneris functioni quam obo, tametsi indignus, multò feliciorè ominari ac spondere mihi cursum & exitum, quasi pro meo jure, debeo. Eam in rem præsidium mihi opus est cæleste, quod & opitulante Virgine Deiparâ, supplex postulo petoque. *Ave Maria.*

Actu. 24.

EX omnibus sententijs quibus divinam **P A R S I.**
justitiam adumbrare student vetustissimi Ecclesiæ Patres, pulchrior nulla, nulla firmior, sensu uberior nulla videtur, quàm illa Tertulliani, quæ, nec semel est audita à vobis, nec satis unquam pro merito potest expendi; **DEUM** de suo optimum,

*Tertull. de
Resurr. c. 14.*

mum, de nostro Justum esse. *DEUS de suo optimus, de nostro Justus.* Hac unâ in voce, Christiani Auditores, hodierna vertetur concio; ac quamvis argumentum de quo dicendum mihi est, latissimè fundatur, & penè infinitum sit, in eâ tamen Tertulliani sententiâ harere constitui; utpote quæ satis esse videatur ad aperiendum vobis non minus venerandum, quam tremendum divini Judicij mysterium. In id igitur incumbam; ut *DEI* justitiam demonstrem pendere à nobis ipsis. Si severa sunt judicîa ipsius; quod scripturâ significat, proficisci à nobis severitatem illam omnem. Talem esse in nos *DEUM*; qualem illum efficitur. Denique cum nos judicabit aliquando, ex nobismetipsis eum utique judicaturum.

Ut ad propositum accedam, ordinèque & viâ conficio procedat, duo in nobis ad divinum judicium necessariò referri animadverto, fidem & rationem. Ut Christiani fide, ut homines, ratione sumus à *DEO* donati. Fides supremum est lumen, in ipso ortu divinitus acceptum: ratio, est lumen naturale nobiscum natum. Ad insignes illas humanæ vitæ regulas, ad lumina illa duo judicîa sua *DEUS* exiget. Ut Christianos, judicabit ex fide. Ut homines ex ratione. Igitur, si severitatem in nos adhibebit è duobus his capitibus ac
veluti

veluti principijs severitas illa omnis petitur. Concionis scopum & partitionem, quaeso percipite. Divini iudicij severitas ducta ex Christiani hominis fide, hoc primunt, divini iudicij severitas ducta ex flagitiosi & irreligiosi hominis ratione, hoc alterum erit concionis caput. Quae duo fidei & doctrinae motum placita ut nulla concionatorum eloquentia exhauriri possunt, ita ex ijs quae sum dicturus, cuius illa momenti sint, nolite existimate; ad id certe valebit oratio nostra, ut quid vobis ex utroque illo capite sit metuendum facile cognoscatis. Tertulliani apprimè sapiens & gravis sententia est, quae quam vera sit satis superque patebit in die iudicij; fervidam quippe Gentilium in deos suos pietatem cum admiraretur, & componeret cum Christianorum tempore in veri Numinis cultu, agnoscite, inquit, diaboli ingenium. Nulla est propria divinitatis nota quam non assumat. Idem honores, qui DEO, tribuuntur. Non sacrificia, non victimae, non martyres eidem desunt. Admittuntur ipsius leges & servantur multò accuratius, quam divinae. Haec omnia nimirum vindicat ille sibi, quò nos olim coram DEO pudore suffundat, miseros illos mortales dum objiciet, qui caecis mundi erroribus abrepti, velut seculi DEO submitunt sese, & ad ejus arbitri-

R. P. Bourd. Adv.

D

bitri-

*Tertull. de
Coronâ in
fno.*

bitrium nutumque accommodant. *Agnoscamus ingenia diaboli, idcirco quadam de divinis affectantis, ut nos de suorum fide confundat & judicet.* Sic gentilium fides, quod permirum videri debet, veniet in partem judicij in Christianos olim exercendi; sic fideles DEI famulos ipsa infidelitas est damnatura.

Si se ita res habet, & gentilium fides, tametsi superstitionibus scatens, usque adeò metuenda nobis est, quid non à fide ipsâ Christianâ metuendum? ab hac enim fide nostrâ auspicabitur Cælestis Judex. Ethnicorum fides erit tantum velut quadam judicij appendix. Fides nostra, fides quam profitemur, præcipuum erit illius caput. Quòdque mirum fortasse videatur, & percipere vos velim ut rei mox exponendæ cardinem, ex Religione nos nostrâ DEUS judicabit; seu eam sedulò retinuerimus; seu nuntium ipsi tacitè remiserimus; seu proposita nobis dogmata constanter atque ex animo crediderimus, aut secus. Videntur hæc inter se pugnare. Nam quæ fides credenda proponit, si non credimus, qui dici potest nostra? si verò nostra non est, quomodo ex eâ DEUS nos judicaturus dicitur? nodum hunc expedire meum erit; atque ita expediam, uti confido, rem ut propositam validè confirmet difficultas ipsa, ne dum infirmet.

In eam igitur sententiam concedamus
quæ pietati vestræ, munerique nostro ma-
gis consentanea est. Profitemur nos Chri-
stianos, ac quoniam ita nominamur, po-
stulat officii mei ratio, ut ponam quasi
rem certam, inesse in nobis fidem illam,
quam profitemur exterius. Hoc posito,
ajo nostrâ illâ fide, ad nos judicandos,
Deum usurum. Quo jure conditionem
hanc rejiciamus? cognoscite nunc, Audi-
tores, qua ratione judicium hoc sit insti-
tuendum. Judicabit nos Deus ex fide
nostrâ, quoniam apud ipsum fides illa pa-
tes accusatoris aget: quoniam testimo-
nium dicet in nos: quoniam in reprobis
si numerabimur, sententiam ipsa nostram
dictabit. potestne quid venire in partem
judicii magis diversâ simul ac directâ via?

Sic est; accusabit nos apud Deum fi-
des nostra. Hoc Christus asserit disertis
verbis. *Nolite putare quia ego accusaturus* *Joan. 5.*
sum vos apud Patrem: est qui accusat vos
Moses. Mosi autem nomine, ut notat
Augustinus, Mosem ipsum non intelligit,
sed legem à Mose traditam; sacras litte-
ras, quas Judæi per manus acceperant à
Mose; uno verbo Religionem quam se-
quebantur, & à Mose fuerant edocti. Qua-
si dicat; hæc Religio, hæc lex, Hæ Scrip-
turæ insurgent in vos coram Judice Deo.
Quod autem de Judæis Christus dixit, de
nobis

nobis multò verius est ; nam præter hos Mosi libros , qui sunt nobis cum Judæis communes , habemus Evangelium , quod , & Christianorum proprium est , & perpetua , si animum advertimus , morum nostrorum accusatio in multis Capitibus , de quibus apud Mosen & Prophetas siletur. Ergo subeunda nobis erit longè gravior , quàm Judæis , & durior accusatio. Quamobrem ? quoniam Christiana Religio , quæ Mosæicæ Religioni dogmata super addit Evangelica , amplior & explicatior , imò sanctior & perfectior est , atque adeò plura nobis , quàm Judæis , habebit exprobranda.

Hoc ipsum est quod Apostolus significare voluit loco illo tam insigni Epistolæ ad Rom. Ubi de supremo judicio dum sermonem habet , humanarum cogitationum quendam ait futurum veluti conflictum. Etiam , interea dum scrutator cordium Deus , quæ sunt in eis maximè occulta & abdita palam faciet. *Int. se invicem cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus , in die , cùm judicabit DEUS occulta hominum.* Cogitationes autem illæ quæ accusabunt invicem , quæ teste Apostolo veluti confligent , & collidentur , illæ , inquam , ipsæ hominem improbum distrahent conscientiam inter & fidem. Hoc credidisti , inquiet fides , ita vixisti , inquiet con-

Rom. 2.

conscientia. Hæ duæ cogitationes, hoc credidisti; ita vixisti; dum sic pugnabunt, maximè legitimam accusationem instituent. Insurgit fides in malam conscientiam; conscientia scelera objecta diluere conabitur; donec fides conscientiam tandem victrix elinguem reddet, conturbabit, opprimet. *Inter se cogitationibus accusantibus aut etiam defendentibus.* Hæc est Chrisostomi paraphrasis in citatum Apostoli locum.

Dixi Christianam fidem, primùm in nos testimonium dicturam. Atque hoc cum Augustino; qui rem ut explicet, valde notandum adhibet discrimen peccatores inter & justos, Fides quippe, inquit ille, testimonium justis pro testimonio, peccatoribus verò testimonium contra testimonium reddet. Animum, quæso, advertite; dicit Augustinus, fidem Christianam, testimonium pro testimonio justis reddituram, quia constat. justis insigne fidei suæ testimonium apud DEUM dandum esse; eritque illud dati ab ipsis apud homines fidei suæ testimonij merces. Ut moribus illi suis vitæque sanctiore fidem apud homines ornant suam; ita vicissim fides, ipsorum apud DEUM virtutes & rectè facta dum commendabit, ornabit, Contra autem, addit Augustinus, eadem hæc fides, testimonium improbis contra

testimonium est redditura. Quoniam cum hi fidem suam depravatis moribus negent, illa vel inuis dum videndam se obtrudet & recognoscendam, acerbissime coarguet. Qua autem ratione fieri id oporteat, docet Tertullianus in egregio illo opere, quod scripsit de testimonio animæ; ubi hominis reprobæ animam exhibet secum ut ita loquar, & cum Deo ipso luctantem. Nam simul ut summus ille Iudex unâ ex parte reprobum hominem urgebit, parte ex aliâ fides ipsius, ut incorruptus testis, hunc in modum instabit, Sic est credebas in Deum, sed servire, sed placere ipsi non magnopere laborabas. Mundo, ut Christianus, nuntium remiseras, at eras vile ipsius mancipium. Ligna & lapidea gentilium simulachra detestabare, at carnea tibi idola fingebas: *Deum predicabas, & non requirebas; demonia abominabaris, & illa colebas.* Tale est testimonium, inquit Tertullianus, quod in homines reprobos dictura olim est fides Christiana. In eone hærebit? minime verò. Hoc enim testimonio in eos dicto, feret ipsa in eisdem æternæ damnationis sententiam. Sed quibus verbis? (notate hoc) verbis iisdem, quibus extat in tot Evangelii locis. Quid enim iterarum sæpius in Evangelio quàm anathemata illa à Christo in Christianos nequam

De Judicio extremo.

§§

quam jactata ? quid sunt autem anathemata illa nisi sententiæ totidem in reprobos jam ante scriptæ , & quibus hoc deest unum ut pronuncientur. Cùm legimus apud Matthæum. *Væ mundo à scandalis ; væ vobis hypocrita ; væ vobis divitibus. Væ vobis qui consolationem habetis vestram.* Væ vobis homines voluptarij qui nihil nisi voluptates consectamini ; væ vobis divites superbi , quos nullæ tangunt pauperum calamitates ; væ vobis hypocritæ , hoc est , seculi hujus sapientes , qui vanam tantùm probitatis speciem præfertis ac larvam. Væ vobis , qui pravis vitiorum exemplis , ad sempiternum interitum fratrum animas pertrahitis. Non cuncta hæc admittimus , ut emissa totidem ex ore Christi servatoris oracula ? hæc autem , ut jam dixi , totidem erunt decretoriæ in supremo illo die sententiæ. Ea Christus omnia collecta in unum , singulis hominibus accommodabit. Hoc unum verbum , *væ vobis divitibus* , eandem vim habebit ad avari hominis damnationem , atque illud , *discedite maledicti*. Ita judicium illud omni in Christianorum Religione ac fide verterur.

Matth. 23.
Matth. 23.

Habetis in his quæ dixi , Christiani Auditores, expositionem, imò sensum genuinum ac proprium sententiæ illius tam miræ , tanque in speciem paradoxæ ;

D 4

qui

Joan. 3.

qui credit in eum, non judicatur. Neque enim Christus significat, cum qui credit, propterea quod crediderit, quasi ex privilegio quodam non venturum ad supremi Judicis tribunal; sed sensus est, quisquis credit, propterea quod crediderit, non esse judicandum. Quoniam ubi semel quis crediderit, suimet ipse futurus est iudex, nihil ut jam alio iudice sit opus. Aut enim ipsius vita fidei ac religioni Christianæ consentanea fuisse reperietur, tuncque Religio eum sola defendet & ponet in tuto; aut cum fide, nullâ ratione vita congruet; tuncque sola fides eum damnabit. Itaque Christus illum, si fas est ita loqui, quia judicatum reperiet, non judicabit. Unum ipsi restabit, nempe ut confirmet ratumque habeat iudicium illud latum à fide nostra, & è privato atque occulto, publicum reddat. En quod mihi primùm, Auditores, in mentem venit eo de Argumento.

Sententia permovendis animis, sed præsertim terrori incutiendo aptissima! mea me judicabit Religio! quàm ampla vox! quid illa & quantum sonet, percipite, Auditores. Mea me judicabit Religio! Religio illa tam sancta, tam integra, tam illibata; Religio, vitioso mei ipsius amoris, meisque cupiditatibus tam contraria; à mundi legibus, è quibus totus pendeo, tam abhorrens; Religio tam rigida & severa
in

in suis præceptis, quàm DEUS ipse in judi-
cando; imò cujus præcepta nihil sunt ali-
ud quàm judicium ipsius DEI, Is de me, ex
Religione illà in omnem statuet æterni-
tatem, in illa vertetur vitæ meæ totius
examen. Non erit positum in nobis ut
judicem hunc recusemus; non nostri ju-
ris erit & arbitri postulare ut actiones
nostræ in aliâ quàm celesti appendantur
statera. Purgationem nullam DEUS admit-
tet, nisi quæ Christianæ Religionis prin-
cipijs nitetur. Quidquid id erit quo vitam
excusabo, ille me semper revocabit ad
fidem illam, subigétque respondere ad
capita rotidem, quot illa dogmata tradi-
derit, nullum autem est ex ijs, quod mate-
riam non præbeat per quàm rigido examini.
Ac quoniam Crux Christi summa eorum
est omnium, quæ fides docet; Crux, in-
quam, Augustum illud & venerabile *Fi-*
lij hominis signum, parebit decore lumine
splendida, ut mei, ac mortalium omnium
sit, ut esse cœpit, judicij norma, cum pri-
mùm in Calvaria monte sublimis appa-
ruit. *Tunc parebit signum Filij hominis.* Po-
netur mihi ante oculos sacrum illud ve-
xillum, &, si quid in me erit ab eo alie-
num, si quid illius non munitum sigillo
à suis oculis DEUS, velut adulterinum, re-
movebit & se indignum. Itane verò, DEUS
optime, in perniciem nostram vertes ip-
sum

Matth. 24.

sum

sum humanæ salutis instrumentum ; & quod est in nobis sanctius , fidem dico Christianam , contra nos etiam armabis ? sic est utique , Auditores , atque hoc ipsum vigilantiam nostram acuere , imò metum nobis & horrorem , tremendi iudicij expectatione pendentibus , meritò incutere debet. De eo , quoad vivimus , non cogitamus , aut , si cogitamus , parum afficimur eiusmodi cogitatione. Quoniam Christianæ fidei dogmata celeri tantum mentis acie perstringimus , inde fit ut impendentia nobis mala vix formidemus. Arcta illa salutis via , illa obeundæ pœnitentiæ necessitas , illa carnis & vitiorum extinctio tam disertè in Evangelio præscripta , totidem verba sunt speciosa dictu , quæ reverenter quidem , ut par est , excipimus , & non nunquam ingerimus alijs magnificè , sed quorum sensum , ubi re & factis sunt comprobanda , vix nos percipere testamur. Atenim ubi Christus cum omni Majestatis splendore , cum immenso potestatis pondere , Evangelica illa dogmata animis nostris altius insculpet , eaque cum vitæ nostræ ratione componens , fidem & mores nostros monstròse inter se dissidere & discordare ostendet ; ubi p̄ticipia illa contemptus & abnegationis sui ipsius cum injustitiâ nostrâ , cum odio illo proximi , cum animi mol-

litie,

litie, cum deliciarum & commodorum studio, quo flagramus, contendet, tunc enimverò discemus, quàm sit *horrendum incidere in manus Dei viventis*; Dei, inquam, non jam auctoris solùm & consummatoris, sed & vindicis fidei nostræ. Nunc veluti languida aut penè emortua jacet in animis nostris fides illa, ut videatur Christus dubitare, cum in supremo die venturus est, aliquas ne ejusdem fidei reliquias sit in terris reperturus. Reperiet tamen, Auditores, & reperiet vel quantum satis erit ad iudicium & damnationem nostram. Fides quippe illa, quæ in nobis velut emortua ac sepulta erat, resurget nobiscum, & in miraculis Christi, *quia vita est & resurrectio nostra*, numerabitur, quòd faciet ut unà cum corporibus fides in nobis nostra reviviscat. Hæc autem fides (audite præclaram Augustini sententiam) hæc fides, sic quasi è busto & cineribus nostris, Christo jubente, rediviva, ipsius vindictam implorabit. Adversus quos autem? non adversus tyrannos, quorum vexationes honori ducit maximo. Non adversus ethnicos, qui eam non sunt amplexi. Infidelitas illos sua minus quodammodo inexcusabiles reddet. Sed contra nos ipsos. Qua verò de re? de illatis sibi à nobis injuriis, Quòd vitæ mollioris veterno torpore eam *fiveri-*

Hebr.
10.

Joan. 11.

siverimus, de bonorum operum frugibus metendis ac colligendis nunquam solliciti. Quod ipsam peccati servitio addixerimus, in quo annos integros, quæ animi nostri durities fuit, tranquillè & sedatè permanserimus. Quod ipsi dedecori fuerimus, quoties tam multa nomine Christiano, & baptismatis impresso caractere commisimus indigna. Quod vitio nostro in vituperationem venerit & contemptum hæreticorum, qui, ut sunt capitales ejus hostes, oblatam occasionem illi & nobis obtrectandi haud dubiè tenuerunt. Quod cum ex sese provehere nos posset ad sanctimoniam haud vulgarem, prohibere, culpâ nostrâ, non valuerit, ne in impiorum hominum numerum veniremus. De his omnibus Christiana fides acerbè cum DEO exoptulabit. Orabit vindictam; orabit, & nostro impetrabit infortunio. Verùm si fides planè extingatur in nobis; si fiat morum nostrorum corruptelâ, ut in secretam quandam infidelitatem delabamur; eò enim sensim perducit peccandi consuetudo; anne etiam ferendum ex fide judicium nos manet? cavete, quæso, ne vobis effluat quod sum dicturus; en difficultatis nodus quem mihi ipse solvendum proposui. Sic est, Auditores; ex hac etjam fide in nobis extinctâ, judicium in nos conflabitur,
&

& arcana illa infidelitas divini judicii severitatem augebit, tantum abest, ut imituetur ullo pacto. Est enim animo comprehendendum penitus ac tenendum (ita Hieronymus) quod nunquam fortasse satis attendimus, magnum in Dei judicio discrimen fore inter ethnicum Christianae legis ignatum, & Christianum hominem; qui ei cognita jam & admissa nuntium tacite remisit; Deumque ex justitiae suae legibus, longe aliter cum altero de duobus acturum. Nemo ignorat, hominem ethnicum, cui lex Christiana nota non fuerit, ex ea lege non judicandum; Deumque, tametsi omnipotentem, acturum cum eo ex aequitate illa naturali, ut ipsum, ob violatam legem profus incognitam, non condemnet. Istuc ipsum docet Apostolus *Rom. 2.* disertis verbis. *Quicumque sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* Sed contendo ego, longe diversam fore Christiani hominis rationem, qui fidei jugum jam receptum olim in Baptismate, diuque servatum sponte excusserit; contendo, eum, cum peccaverit post acceptam Christi legem, ex ea lege puniendum, ejusque defectionem, primum fore instruendae in ipsum accusationis caput; neque enim fas illi erat, inquit Chrysostomus, huic legi obligatam in baptismo fidem frangere. Cum longae Christianae Religionis professione ratum fecis-

fecis-

fecisset solenne illud sacramentum, non poterat, vel per interiorē, quam dixi, defectionem, idem violare atque rescindere. Quid ergo eo homine fiet? videte quā calamitosus sit finis & exitus hominis impii. Illa Christi lex sic deserta ac repudiata, impium insequetur & accusabit apud Deum, ut sacrosanctæ militiæ desertorem. Atque ut profanæ militiæ desertor, si capieum contigerit, severissimas subire cogitur disciplinæ militaris leges; & merito quidem, ut vulgò censetur; debet enim, inquit, legum severitatem experiri, quisquis eas sponte acceptas violare non dubitat; sic, & potiori jure, impius ad DEI tribunal citatus ut religionis desertor, ex ejusdem Religionis legibus ac præceptis est judicandus. Neque causari ille potest desertam à se Religionem, nec habitam pro suâ. istuc enim ipsum crimini vertetur, quòd non habuerit pro suâ, tantum abest ut excuset. Eò pertinet nobilis illa Cypriani sententia de Baptismo. *Baptismus ornat Christi militem, convincit desertorem*; semper enim Christianæ militiæ desertorem eum appello, qui Christum abnegavit interius, quavis externū ipsius cultum adhuc retineat.

Scio quid opponere possit infidelitas (nulli enim malo non occurrendum) Scio liberos nos esse in fide etiam profertenda; scio, Religionem, virtutem esse,
quæ

quæ voluntatis consensum postulet, nec Christianum quemquam esse posse, ni velit esse Christianus. At non inde sequitur, fas nobis esse nomen dare Christo, vel non dare, prout libido suaserit; postque acceptum & admissum ipsius Evangelium nobis integrum esse ac liberum repudiare ex eo quolibet aut retinere. Nostrum igitur erit, si eò unquam devenerimus impietatis, ut tam sanctam fidem in animis nostris extinguamus, veritas DEO interroganti tanti mali causas afferre. Quas autem afferemus? dicemus hæc, haud satis firmis nixam rationibus visam esse Religionem illam? mirum erit profectò, nos ijs rationibus victos non cessasse, quibus orbis cessit universus. Mirum, Religionem, quam homines præstantissimi amplexi sunt; cui Augustinus, cum admirabili illâ sublimitate & sagacitate ingenij resistendo non fuit; quæ miraculorum evidentiâ de ethnicorum triumphavit erroribus; quæ ex suis principijs, ex argumentis legibusque suis, ex doctrinâ, ex mysterijs, ex mirabili constitutione spectata, notas habet divinitatis omnes, mirum, inquam, erit, non potuisse à nobis ejusmodi Religionem approbari. Sed necesse non erit in eas DEUM defectionis nostræ causas inquirere. Satis erit sciscitari à nobis, num re ipsa suadente ratione pristinam obedi-

obedi-

obedientiam abjecerimus. Num priusquam pedem figeremus in tam lubrico ac periculoso loco, peritos adierimus consilij causâ: num adhibita matura deliberatio: num veri discendi studium & voluntas adfuerit. Et, si nihil eorum est prætermissum in vero investigando; an qua par erat animi demissionone, docilitate, sinceritate; an mente nullis occupatâ præjudicijs; præcipuè verò an eâ vitæ integritate quam cælesti gratiâ viam veluti sternere oportebat; in re quippe tanti momenti nihil prætermittendum nihil negligendum erat.

In ijs autem omnibus DEO non deerit unde nos convincat atque condemnet. Ostendet, idque evidenter, illud infidelitatis crimen, fontem & principium nullum aliud habuisse, quàm crassam & culpandam, in qua vivimus, Religionis nostræ inscitiam, de eâ sermò cognoscendâ non admodum solliciti. Et verò nihil, in ijs quæ ad Religionem pertinent, impijs & irreligiosis illis hominibus indocius vulgò est atque imperitius. Ostendet ad examinanda fidei dogmata, semper attulisse nos ingenium superbiæ, arrogantia, & obstinationis plenissimum. Ingenium vano fastu tumidum, intelligentiæ ac prudentiæ suæ plus æquo confidens. Ostendet & exprobrabit, quòd cum ipsius verbis fidem abrogemus tam præfractè,

fractè , infinitis in rebus hominibus tam dicto simus audientes. Ostendet, de mysterijs fidei vulgò ratiocinari nos atque disputare malignè , studio contradicendi, & , ut, si qua parte nutare illa videantur, labefactemus. Quod præjudicium solum satis sit ad avertendum à nobis cæleste Nûmen, quantumvis aliunde ad auxilium ferendum inclinè. Hæc sunt, Christiani Auditores, quæ objecta nobis à DEO pudorem incutiant maximum. At pudori cumulum addet, cùm malum altè, & ab ipsa origine repetet, cogèrque nos geminum infidelitatis fontem secum recognoscere. Effrænatam videlicet mentis cordisque licentiam. Licentiam mentis, qua ne ullam amplectatur Religionem, nullam non damnat. Qua desciscit à fide, non ut se convertat ad meliora, sed quia nec quid admittat, nec quid rejiciat satis novit: ut cuncta permittat fortunæ temeritati: ut ad fatalem ac miseram deveniat Religionum indifferentiam: imò ut omnis prorsus Religionis vitam expertem degat. Cordis licentiam, quod se à fide Christianâ in angustum contrahi & concludi dum fert impatienter, sensim invitat, tandèmq; impellit ad Christi jugum excutiendum, dulcique servitio exeundum. Rem ita habuisse facile DEUS comprobabit, ubi ostendet,

R. P. Bourd. Adv. E quam-

quamdiu integri sanique fuerunt mores nostri, tamdiu fidem nostram sanam & integram permansisse; nec cœpisse illam labefactari, nisi postquam mores cœpti sunt in pejus mutari. Quid autem ad hæc omnia respondeamus? an à fide appellabimus ad rationem, eâ spe subnixi, eandam hanc rationem, quæ ex Theologorum decretis necessarium est fidei fundamentum, contra illam ipsam fidem adjumento nobis & auxilio fore? nihil est, inquit Chrysostomus, nihil est quod eâ ex parte sperare nos oporteat. Si nos fides condemnabit, non condemnabit nisi volente & consentiente ratione. Clamat enim ratio, naturali suo lumine & intelligentiâ non valde nitendum. Cùm aguntur fidei mysteria, ad superius minusque fallax lumen confugiendum esse; & quantumvis ipsa intelligens sit, fidei tamen & divinæ auctoritati magis tribuendum. Hoc humana ratio dicat; atque aded cùm eam permisimus Christiana carpere dogmata ac vellicare, non solum plusquam postulabat, sed & id ipsum quod non postulabat, concessimus. Igitur condemnabit nos ratio, vel ob ipsam fidei amissionem. At, nullumne nobis ab eâ præsidium est aliunde sperandum? nimis ah! nimis debile præsidium est, contra DEI judicium humana ratio. Ut quis cum Rege suo de bonis disceptet,

tet,

ter, jus illi sit oportet haud incertum; si enim ancipiti & incerto jure litigare audeat, & molestè altercando, superiorem se fore speret, non potest quin summæ stultitiæ damnetur. Quid si cum ipso conditore & creatore DEO disceptet vilis homunculus? ecquis ego sum, domine Deus, ut tecum veluti in arenam descendam an ignoro, quòd si tecum *contendere velim, tibi unum non possim respondere pro mille* Job. 9. is erat viri longè sanctissimi sermo. Quid sentire de se ac proloqui convenit hominem flagitiis coopertum? hoc tamen est flagitiosi & impij hominis perfugium. Agere vult ratione cum DEO, atque ita rationem judicem appellat. Coram eo judice spectandum illum vobis alterà concionis parte propono.

QUAM religiosus in speciem, tam perniciosus est eorum error, qui existimant, humanam rationem à primigeniâ labe esse omni ex parte vitiatum. Ut hominis fastum compriment, irreligiosum & impium faciunt, cum fidei loco, haud aliam vitæ regulam, quàm animi perturbationes & errorem habere eum docent. Præter fidem ratio inest in nobis, velut quædam lux, luménque vitæ, etiam post Adami noxam. Ratio, qua duce venimus in DEI cognitionem; quæ officia præscribit, ponit leges, præpositis nos sub-

mittit. Quod autem hæc cuncta perficit, corruptum omninò ac depravatum esse non potest. Scio rationem gratiæ cælesti, fidèque destitutam, non esse satis ad salutem, in quo recedo ab errore Pelagii. Atenim si per se ad salutem non sufficit, ad damnationem nostram plus quàm satis eandem fore contendo. Habeo autem hujus meæ sententiæ suffragatorem, imò authorem Paulum. Fateor hanc eandem rationem, à primò præsertim hominis lapsu, cacâ perturbationum nebulâ obductam sæpe caligare; sed ei lumen inesse assero, quod omnium perturbationum vis nulla restinguat, & in maximis flagitatione vitæ tenebris animos nostros colluoret. Sive ergo rationem spectemus ut puram & integram, hoc est, qualem à Deo accepimus in ipso ortu; sive eam spectemus ut vitiatam & corruptam, hoc est, eo in statu ad quem vitia nostra illam depresserunt, a'o Deum eadem pariter ad nostram usuram damnationem. Quam ob rem? quoniam non solùm ex boni ac mali notitiâ, quam habuimus, verùm etiam ex ipsis erroribus nostris sumus omnes judicandi: atque hoc ipsum est quod nunc sequitur ut exponam.

Ad rectæ rationis normam iudicium Deus exiget. Hoc tam verum est, Auditores, quàm quod maximè. Quo autem

id pacto fieri debeat, cognoscite, Rationem aperte offendimus: repugnamus illi atque obsistimus. Hanc in nos Deus concitabit. Nolumus loquentem audire; faciet Deus eam ut audiamus vel invito. Causas fingimus ut obsequatur illa cupiditatibus nostris; inanes illas causas Deus disiciet, cum abditos animi recessus, & ea cuncta à quibus nunc oculos avertimus, nudabit. Hæc tria, quæ ex Bernardi doctrinâ, præcipui sunt humanæ superbix gradus, infinitam à Deo materiam adversus reprobos, & longè æquissimas damnationis causas suppeditabunt. Adste animis. Peccamus contra omne rationis lumen. Hinc judicio suo Deus initium dabit. His enim verbis tot flagitiosos & impios homines tunc licebit illi compellere. Quandoquidem ratio vestra præcipuum erat vestræ impietatis præsidium, debueratis ipsius ductum propius sequi, & ne ullam mihi daretis reprehensionis ansam, quò liberius aberrastis à fide, eò rationi adhærescere firmiter, vitamque multò severiorem & sanctiorem instituere vos par erat. Videamus itaque an vita vestra talis fuerit: an ex rationis nutu ac præscripto temperata; an naturæ humanæ legibus consentanea. Tunc, Auditores, tunc oculis nostris DEUS objiciet horrendam illam flagitiorum seriem, quæ recensentur

tur in Epist. ad Rom. & Philosophis illis Paulus exprobrat, qui Deum solo naturæ lumine cognitum debito honore & cultu fraudarunt. Abominandas libidines dico, quas erubescit, quas horret ipsamet natura; diabolicas artes in excogitandis novis modis quibus foedissima desideria, non sine impudenti in iis jactandis audaciâ; expleantur. Apertas & publicas injustitias; aliena bona, vel per vim extorta, vel usurpata per fraudem; vexationes, quas gratia, quas potestas inultas & impunitas dimisit; teterrimas perfidias, occultas prodiciones, quæ mundanæ industriæ nomine vulgò honestantur; rabiosos invidiae morsus, quos detestandæ fovit ambitionis fermentum; similtates & odia, quæ in furorem, maledicta & obtreccionem, quæ in atrocissimas calumnias, fædas avaritiæ sordes quæ in barbaram crudelitatem, largitiones, quæ in sumptus insanè profusos, commestationes & convivia, quæ in certam valetudinis perniciem, effrenatos iracundiæ motus, qui in amentiam evasere. Quid dico, & quò me meus ardor abripit? hæccine est vita hominum, qui, abjecta religione, soli rationi ducendos sese tradiderant? nihil affingimus, Auditores Christiani, sic vulgò vivunt illi fidei desertores, atque id ipsum longâ habemus experienciâ comprobatum.

Non

Non sum nescius, hæc si mente & ratione solâ expendantur, aliud ex alio necessario non sequi. Sequi tamen res ipsa docet, sempérque docuit. Sive quòd DEUS, justo judicio, profanos illos homines pravis ipsorum cupiditatibus, prout censet Paulus Apostolus, addicit & mancipat, Sive quòd indoles, & naturalis in malum propensio, faculæ lucem frustra præferente ratione, sensim ipsos eò improbitatis deducit. Ut ut est, illa flagitiorum portenta in cælestis iræ thesauris collecta reperientur. *Nonne hæc condita sunt apud me, & signata in thesauris meis?* Cuncta illa sic collecta in unum, homini reprobo DEUS ostendet, & quodammodo insultans (ne vos offendat vox illa; ita loquitur DEUS ipse, qui impio, aut saltem ipsius impietati, supremo illo die, pro jure suo insultaturum se significat) DEUS, inquam, quodammodo insultans, sciscitabitur, num abominanda illa crimina ratio suaderet; num probaret; num idem illa super his sentiret. Fateor ah! DEUS optime, inquitabat Augustinus, tam formidolosæ veritatis stimulo conscientiam pungente, fateor, hæc illa est cogitatio quæ arduum conversionis meæ opus tandem absolvit. Hæc saluti fuit, hæc me è profundo, libidinis, barathro abstraxit; judicij, inquam, tui formido, rationis meæ judicio nixa in

Deuter. 32

viam reduxit aberrantem. Conabar amovere te à me & rejicere procul, atque ita vivere quasi non esses. Verum enim vero compos eram rationis, quam excutere non valebam. Hac mihi ubique comes aderat. Ad quam me cunque sectam adjunxissem; quamcunque opinionem essem amplexus, peccatum quo tenebar irretitus, peccatum mihi semper videbatur, seu Manichæus, seu Catholicus essem, seu nulli sectæ propriè addictus, me eum non esse quem esse oporteret, nec licere mihi esse qui essem, ratio clamabat. Quo autem tempore? medias inter voluptates, inter exquisitissimas suavissimasque seculi delicias. Tunc videlicet eadem illa ratio odiosè interpellabat: ubique & nullo non occurrebat tempore, consilia cuncta disturbans, & odium in me exercens hostile. Hinc, Domine, colligebam, quid mihi esset à te metuendum. Si enim, inquebam, rationis meæ, tametsi infirmæ & imperfectæ, censuram vitare non licet, qui DEI censuram, hoc est, divini iudicij severitatem vitare liceat? quod Augustinus expertus olim est, idem nobis usuvenit quoties inter peccandum ad mali rationem quæ peccato inest, animum advertimus. Pugnae autem illæ rationis nostræ nobiscum, cum cupiditatibus nostris, cum
solu-

Solutiore nostra libidine , initia sunt , aut aliqua divini iudicij veluti rudimenta,

Neque hoc satis est ; alijs in rebus ratione nostrâ , neque voce tam elatâ , neque tam apertâ monente , semper tamen monente , obsurdescimus , nec eâ quæ monemur , audimus. Ac quoniam , si eam adhibeamus in consilium , aut si monitis ejus auscultemus , consilia nostra sæpe disturbando , molesta nobis fiat atque importuna ; vocem ei includimus , aut ita debilitamus , ut ad cordis nostri aures vix allabi queat. Hæc altera est species mali quod hodie viget , & cessabit DEO mortales omnes suos ad calculos vocante. Constat enim , ut optimè notavit Ambrosius , rationis vocem , DEO ita jubente , à nobis vel nolentibus audiendam. Atque id quidem , inquit idem S. Doctor , admodum difficile non erit ; imò consequi necesse est ex novâ vitæ nostræ conditione. Nunc enim multa prohibent , ne rationem monentem audiamus. Tumultuantes intus animi perturbationes ; foris objectæ sensibus nostris terrestrium rerum species ; mendacium , ficta virtus , adulatio , & blandè seducens assentatio turbæ , urbium strepitus , & , quæ mentem in diversa distrahit , nobiliorum virorum frequentia. Cuncta hæc vanescent in secundo Christi adventu. Nihil tum aderit eorum omnium quæ
mur-

1. Cor. 7.

mundi nomine censentur, quoniam, ut
 Apostolus Paulus loquitur, *præterita erit
 illius figura.* Nullæ tum perturbaciones,
 quoniam morte sunt penitus extinguen-
 da ac delenda. Nulli adultores latera
 nostra stipabunt, quia nullius intererit
 tum nobis placuisse. Deserti ab omnibus,
 soli cum nobis metipsis solis erimus. Er-
 go ratio nostra loquetur, & liberè loque-
 tur. Pro jucundis & commodis illis men-
 dacijs, quibus nobis palpari, quibus falli
 amamus, faciet ut acerba multa & pu-
 denda audiamus, nunquam ante audita,
 quia loquenti aures oclusimus. Vera vi-
 tia, vitia scæda & crassa ijs se rebus im-
 miscuisse ostendet, in quibus delusa mens
 veras sibi virtutes stultè fingeat. Quan-
 to autem cum stupore nostro cernemus,
 ea fortasse ipsa, quæ tot laudes ab homi-
 nibus & plausus abstulerint, æterna infe-
 rorum supplicia in caput nostrum accer-
 sere? Denique quia certis in rebus, ut est
 sui ipsius amor admodum versutus, ne di-
 cam mendax, causæ finguntur à nobis,
 quibus pravæ cupiditates rationem ipsam
 pertrahant in suas partes & illi se pro-
 bent; quid ager DEUS? DEUS, inquam,
 quo nemo melius humanum pectus disse-
 care valeat; qui rimatur compages &
 partes illius omnes, hoc est, omnes ani-
 mæ latebras & recessus, ut occultissimas
 illius

illius cogitationes & motus dijudicet; sub hac enim peritissimi anatomici formam DEUM Paulus nobis exhibet. *Pertingens usque ad divisionem animæ, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum cordis.* Illam rationis & cupiditatis societatem ac fœdus dirimet. Alteram diveller ac distrahet ab alterâ. Hinc rationem statuet, inde cupiditatem. Consilium à prætextu, simulationem ab ipsâ re, mendacium à veritate secerner. Ex hac autem secretione fateri nos subiget, nos, inquam, invitos & jam in gratiis rationales, improbitatis fuisse plenos atque malitiæ. Videte, inquiet, lucis suæ radium nobis admovens, & ex Theologorum placitis, illum admovebit dum propriæ quemque rationis testimonio coarguet; videte, & cognoscite causam, quæ vos in hoc & illo negotio, in hac & illâ occasione ad agendum impulit. Hic malignus agebat te livor, quem ardentis zeli prætexebas nomine. Illic vindictæ studium, quam falsâ celabas justitiæ specie: officiosus videbare & charitate præditus, sed ut ad eum, quem tibi proposueras, finem, facilius pervenires. Præbebas proximo virtutis exempla, sed in iis temetipsum duntaxat respiciebas. Ah; quot impostores & hypocritæ, quibus subito mendacem pietatis larvam detrahet DEUS! quot fucatæ ac velu-

Hebra. 4.

velu-

veluti gypsatae virtutes, quae majori tunc probro futurae sunt; quam vitia ipsa quae ultro agnoscimus, & sincerè confitemur. Quot actiones, DEO, ut quidem videntur, gratæ & acceptæ, sed quæ mercede suâ omni donatae cum fuerint in hæc vitâ, haud aliter in altera, quam ignis æterni cruciatu, sunt muneranda.

At enim si ratio nostra erravit reipsa, nosque error ille ad peccandum induxit, qui DEUS ex illa nos judicaturus dicitur nunc nodus ille mihi solvendus. Nolim enim quicquam prætermittere, Auditores, quod gravissima in re desideretis. Aio igitur, Deum vel tum pro suo jure, ex nostrâ nos ratione judicaturum; ex ratione, inquam, non quidem, si vultis, præcisè errante, sed ex ratione quibusdam in rebus errante, dum tam acutè in aliis cernit. Ex ratione certis vitæ temporibus errante, dum est tam occulta in aliis. Distinguite hæc duo, Auditores, & quam vim habeant diligenter percipite. Dixi rationem tam occultam esse aliis in rebus, imò & in his ipsis, quæ ad æternam salutem pertinent. Et verò ubi neque utilitas, neque ambitio, neque voluptas agitur tua, qua es ingenii acie? quam acri & certo judicio? quid deceat, quid dedecet, quid rationi consonum, quid absolum, quid admittendum, quid rejiciendum, quid

Quid probandum, quid improbandum sit, statim vides. Super his tam sapienter alios mones. Ratione es tam bene subdita in consiliis susceptisque omnibus. Atque hoc ipsum supremus iudex opponet. Præclaram enimverò excusationem afferes, si te dixeris, errore; in quo versabaris, abductum! at in eo ipso versabaris, quia volebas; volebas autem, quia erat è te tuâ id velle; quia jubebar ambitio præceps; quia jubebat impotens libido. Quocumque loco privata tua res & utilitas non agebatur, tam perspicax eras in secernendo vero & sincero à falso, & simulato. Tibi videbaris & eras tam acutus ad deprehendendum rei cujusque nodum, ad æquum iniquo dignoscendum. Quoties nullus honor ambitionem tuam inescabat, unde jus stabat, ei continuo palmam dabas, & naturali quadam probitate à certis quibusdam adhorrebas artibus, & occultis molitionibus quibus omnia, non Religionis solum, sed societatis, sed humanitatis principia funditus evertuntur. Ubi quiescebat cupiditas, nec agebantur scædæ tuæ libidines, in notandis vitiis damnandisque criminibus tam rigidus censor & iudex eras tam austerus. Unde illa opinionum diversitas atque pugna? cur, quot sentiebas in hac & illâ loci ratione, in illâ aliâ non jam amplius sentiebas? cur, **quod**

1. Petri 2.

Tert. de
testimonio
anima. c. 1.

quod eras in hoc & illo temporis articulo; in illo alio jam non eras? etenim quamvis magna in nobis facta sit, & in cunctis animi nostri facultatibus mutatio, fuit aliquando tempus, Auditores, tempus, inquam, felix, quo, accepta in Baptismo innocentia, *quasi infantes rationabiles* eramus, hoc est, puri & falsis sæculi præjudiciis immunes. Nullus tum fallax, & fucosus illitus sermo. Nullæ vel præoccupatæ opiniones, vel pravæ. *Quasi modo geniti infantes rationabiles sine dolo.* Quod virtus erat, virtus utique, quod injustitia erat, injustitia videbatur. Testimonia, inquit Tertullianus, eò puriora ac diviniora, quò simpliciora erant ac rudiora. Ad esdum, anima Christiana, inquiet DEUS, *consiste in medio anima.* Simplicem & rudem te mihi exhibe, qualis è conditoris manu prodiisti. *Te simplicem compello.* Te unam volo cælestibus donis, quibus fueras instructa, nudatam. Nihil fide opus est tuâ ad id quod paro. Mihi ratio tua sat erit. Ubinam est ratio illa tibi à me nascenti indita? quid dictabat? quas monstrabat vias, priusquam cupiditas eam tuæ cæcicaret? existat tandem è tenebris illis, quas ei offudisti; ac quoniam ducem, ut par erat, habere illam noluisti, habeas nunc & testem in te & judicem. *Consiste in medio anima, te simplicem compello,*
En,

En, Auditores, quod mihi magis formidolosum in DEI judicio; vestrisque auribus magis dignum videtur. Signa illa omnia quæ judicis antecedent adventum, & habentur in hodiernâ Evangelij lectione, non me tantoperè movent & afficiunt. Atenim DEUS, ex meâ me Religione judicaturus: ex meâ me judicaturus ratione; hic ille est nimirum, cujus recordatione solâ totus prohorresco. Qua de re nihil habeo quod addam præter illud Bernardi, ad summum Pontificem scribentis, & admonentis pro eo quo flagrabat caelestis gloriae Studio. *Si haberem, inquit, Judicem, ad quem vos trahere possem, jam nunc ostenderem vobis (ut parturiens loquor) quid meremini. Exstat quidem Tribunal Christi: sed absit ut ad illud appellem vos, qui illic (si vobis necessarium, & mihi possibile esset) vellem magis totis viribus stare & respondere pro vobis. Itaque recurro ad eum, cui in presenti datum est judicare de universis, hoc est, ad vos. Vos appello ad vos. Vos judicate inter me & vos.* Ita Bernardus, cujus penè verbis ita vos jam compello. Si pio ardori, quo me, ut DEI ministrum decet, impelli sentio, habenas permitterem, citarem vos utique ad formidandum illud tribunal, ubi vestra omnis; quanta quanta est, dignitas & amplitudo fracta olim jacebit ac veluti comminuta. Sedenim
aver

Bernard.
Epist. 213.
ad Innoc.
Papam.

avertat hoc DEUS, ut vestri unquam accu-
 fatori partes agat ille, apud quem divi-
 næ gloriæ studium, cum salutis vestræ
 studio conjunctum esse oportet. Non
 DEUM igitur, sed vos metipsos, sed Re-
 ligionem, sed rationem vestram appello.
 In vos metipsos incorrupti & integri se-
 dete iudices, aut in DEUM potius ipsum.
 Hinc ordiri vos oportet. Cum de vobis
 ipsi sententiam tuleritis, cum fuerit à vobis
 iudicium pronunciatum, meritò adhuc
 dixerò, nondum litem esse finitam, ac
 quantumvis æquum ac favens iudicium
 illud vestrum videri vobis possit, à divi-
 no semper vobis esse metuendum; Cum
 Paulus, tametsi Apostolus insignis, nullius-
 que sibi conscius peccati, *in hoc tamen*
justificatum se non arbitretur. Minus à
 vobis postulo. Vos à vobis securos præ-
 state: hoc mihi satis est. Aio autem nun-
 quam in vobis affore securitatem illam,
 quamdiu in vitiorum hærebitis cæno.
 Qua de re testem alium nolo præter vos
 ipsos, & conscientiam vestram. Vobis
 apud vos, vitiisque vestris & latebram da-
 tis ad tempus & quæritis. Sed veniet
 morti & iudicio dies, qua die, animæ ve-
 stræ conspectus, vobis erit invitis sustinen-
 dus. Hæc enim species, ingens erit &
 morientibus & mortuis cruciatus. Ter-
 rorem incutiet maximum iudicis irati vul-
 tus:

1. Cor. 4.

tus! sed longè terribilius vobis ipsi spectaculum eritis. Hinc peccatori DEUS in facris literis minatur, ipsum ipsi sistendum & opponendum esse. *Arguam te & statuam contra faciem tuam.* Psal. 49.

Nonne ita se jam res habet? nonne tui ipsius, Christiane Auditor, conspectum refugis, ut rem omnium maximè odiosam & molestam? qui tibi est autor, ut introspicias in mentem tuam; ut recessus ejus omnes scrutetis, obtundit. Ac, si fortè tibi te hodie, si vitæ quotidianæ veram imaginem spectandam proponam, in me continuo insurgas. Adèò verum est quod dixi, molestum & odiosum esse tibi tui ipsius conspectum. Quod si te ipsum ferre non potes, inordinati & incompositi sint oportet mores tui. Inest in vitâ depravatum quidpiam, quod tibi molestiam aspergat. Sed, vel ob id ipsum, inquit Augustinus, quod oneri est & displicet, amandus à nobis est ille animi nostri conspectus; nam, ut DEO placeamus, subdit idem Augustinus, nobis metipsis necesse est displicere nos metipsos: ut autem nobismetipsi displiceamus, nos metipsos inspiciamus oportet. Si nos ipsi propius intueamur, pergit Augustinus, ipsi nobis odiosi sumus, Deoque incipiamus esse gratiosi. Quia nos propius non intuemur, amamus, Deoque odiosi sumus. In supremo judi-

cio, nihil nostri oculos nostros effugiet; patebunt illis omnia, sed serius, atque ita patebunt, ut & nobis ipsi ac DEO intolerabiles videamur. Nobis, quibus aperta erunt pectoris nostri intima; DEO, qui irrevocabili nos anathemate percussos damnabit.

Hæc sunt Christiani Auditores, quæ sanctis olim quibusque, sanctis, inquam, animi robore & ingenij acie nobis haud inferioribus, tantum terroris incussêre. Hæc sunt quæ Hieronymos perpulêre ad nuntium mundi deliciis remittendum, & ad asperos poenitentia laboribus ultra amplectendos. Væ nobis, & rebellis pectoris nostri callo, si his non commovemur! sed quantumvis ferreum sit pectoris nostri callum, nobis hæc erunt metuenda aliquando, ac fortasse, quod ea maturius non timuerimus, æterni doloris seges ingens & causa. Illum igitur animæ nostræ conspectum vel nunc formidemus, Auditores; atque ut salubris sit formido illa, nos metipsi iudicemus, priusquam iudicem DEUM experiamur. Nostræ nos fidei submittamus, ne illa in nos olim insurgat; simus rationi nostræ *consentientes*; auscultemus ei; nihil agamus nisi ex eius ductu; *ne adversarius ille domesticus, cum quo adhuc sumus in viâ, rigidi huius iudicis ministris nos tradat, unde venia spes affulgeat posthac nulla.* Coactum illum

Math. 5.

lum pectoris nostri conspectum libero
nunc & voluntario conspectu prævertamus.
Ah! liceat mihi, DEUS meus, pre-
catione uti hoc loco, quæ temerarii for-
tasse ac præidentis hominis videatur, sed
est reipia acceptæ à te formidolosi judicii
notitiæ fructus; liceat, inquam, mihi u-
num orare, nempe ut in supremâ illâ &
luctuosâ die à me ipso me defendas ac
protegas. Dicam enim ac liberè dicam,
mihi à te timeo duntaxat, quoniam ti-
meo à me. Nihil in te utique rueri licet,
quod summæ non sit causa fiducia, quo-
niam nihil nisi bonitas es ac misericordia.
At quando bonitas illa, peccato, naturâ
suâ, contraria est, ac citra mutationem
ullam, justitia, ira, vindicta est adversus
peccatum; in me illud cum animadver-
tam, tua etiam bonitas, tua etiam metu-
enda mihi est misericordia. Vides hic for-
tasse quos tremenda illa dogmata nondum
pupugère. Sed sunt in manu tua, quæ fin-
xisti, hominum corda; habes cælestes
gratiarum aculeos, quibus lethiferum il-
lorum torporem discutias, quibus eos
percellas, quibus perturbes, & salubri
perturbatione ad te conversos, in rectam
æternæ beatitatis semitam dedu-
cas, Amen.